

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IX Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 29.01.2019, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Riigikohtu liikme Velmar Brei ametivanne

2. 10:03 Kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (776 SE) teine lugemine

3. 10:11 Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Keskonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamine) eelnõu (789 SE) esimene lugemine

4. 10:45 Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu (777 OE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:01 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, palun võtke istet! Suur tänu!

1. 10:01 Riigikohtu liikme Velmar Brei ametivanne

10:01 Esimees Eiki Nestor

Meie täiskogu istung algab täna Riigikohtu liikme Velmar Brei ametivande andmisega. Palun, Velmar Brett!

10:01 Riigikohtu liige Velmar Brett

Austatud Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Töotan jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. Töotan mõista õigust oma südametunnistuse järgi kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse ja seadustega. (Aplaus.)

10:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Head kolleegid, nüüd on arupärimiste ja seaduseelnõude üleandmise aeg. See aeg sai mööda. Palun kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 70 saadikut.

2. 10:03 Kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (776 SE) teine lugemine

10:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 776 teine lugemine. Palun ettekandjaks põhiseaduskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi.

10:03 Marko Pomerants

Tere hommikust, hea eesistuja ja head kolleegid! Teie ees on kohtute seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu teise lugemise materjal. Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas eelnõu s.a 21. jaanuaril. Tähtjaks ühtegi muudatusettepanekut ei olnud laekunud, aga põhiseaduskomisjon otsustas ise teie ette tuua kaks muudatusettepanekut kohtute seaduse kohta. Esimene seadusmuudatus on seotud Riigikogu töö ratsionaalsemaks muutmisega. Praegu kinnitab Riigikohtu liikme ametisse Riigikogu ning kui töö on tehtud, vaev nähtud ja Riigikohtu liige soovib minna pensionile, siis tema ametist vabastamine toimub ka Riigikogus. Selline protseduur on pehmelt öeldes mõttetu. Seetõttu paneb põhiseaduskomisjon teie ette muudatusettepaneku, mille sisu on järgmine: "Riigikohtu liikmed vabastab ametist Riigikogu Riigikohtu esimehe ettepanekul, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud juhul, mil Riigikohtu liikmed vabastab ametist Riigikohtu üldkogu Riigikohtu esimehe ettepanekul." Need kaks juhtumit on ametist vabastamine vanuse tõttu ja omal soovil lahkumine. Ei saa olla sellist asja, et kolleegid Riigikohtu üldkogus tahaksid kuidagi kambakaga mõnest oma kolleegist lahti saada, selline võimalus puudub. Aga kui inimesel on see vanus käes või ta soovib omal soovil Riigikohtu teenistusest lahkuda, siis ei peaks meie siin seda hääletama. Väga naljakas või täiesti absurdne oleks ka olukord, kus me ütleksime, et ei, sa ei saa pensionile minna, sest meie oleme siin niimoodi otsustanud. Analoogne näide on Riigikohtu esimehe väitel õiguskantsleri asetäitjate-nõunike ametisse määramine, keda Riigikogu määrab ametisse, aga kelle töölt vabastamises Riigikogu ei osale. See on esimene muudatusettepanek.

Teine muudatusettepanek puudutab seaduse jõustumist. Seadus üldiselt jõustuks 1. jaanuarist 2020, põhjuseks on see, et seaduse rakendamiseks on vaja riigieelarvelisi vahendeid. Seaduse üks punkt, mis puudutab kohtunikukandidaatide valimist, jõustuks aga üldises korras, kuna selleks ei ole rahalisi lisavahendeid vaja.

Mainin veel, et see ei jääks tähelepanuta – see ei kajastu põhiseaduskomisjoni protokollides –, et seaduseelnõu kohta on saatnud märgukirjaga oma arvamuse ka Eesti Kohtunike Ühing. Loomulikult toetavad nad kohtunikele valveaja eest lisatasu maksmist ja leiavad, et see on ülioluline. Samal ajal toovad nad välja ka oma eriarvamuse või mõtlemiskoha meile, et kohtunike pikaajaliselt teenistuses jätkamise kindlustamiseks tuleks ühe olulise sammuna taastada kohtunikele lisatasu maksmine teenistusaastate eest, mis 1. juulil 2013 jõustunud seadusmuudatusega kaotati. Arvamusele on alla kirjutanud Indrek Parrest, kohtunike ühingu esimees. Põhiseaduskomisjonil on loomulikult ettepanek, et te meie muudatusettepanekuid toetaksite. Me teeme ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada ja kui nii peaks juhtuma, siis tuleksime selle eelnõu kolmanda lugemisega saali 20. veebruaril ning sel juhul on ettepanek eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

10:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Enne seda on veel küsimuste voor ja läbirääkimised. Urve Tiidus, palun!

10:09 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul tekkis küsimus selle kohta, et kui Riigikohtu liikmed jäävad pensionile või lahkuvad vabatahtlikult ametist, siis nad ei pea tulema enam Riigikogu ette. Te ütlesite, et see on mõistlik, ja mina toetan ka seda, see on igati loogiline. Miks tollal selline otsus tehti, kas sellel oli mingi rituaalne tähendus või oli siiski mingi takistamise soov?

10:09 Marko Pomerants

Ma saan avaldada ainult arvamust, mille sisu on see, et kui üks institutsioon nimetab kohtuniku ametisse, siis sama institutsioon võiks ta ka ametist vabastada, mis iganes see põhjus siis on. Aga me oleme ju elus edasi arenenud ja ratsionaalsus on muutunud argumendiks.

10:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Auväärt ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Kuna tegemist on teise lugemisega, siis avan läbirääkimised eelnõu sätete aruteluks, kus saavad osaleda kõik soovijad. Seda soovi ei ole. Eelnõu 776 kohta on esitatud kaks ettepanekut. Vaatame nad üheskoos läbi. Mõlemad on esitanud põhiseaduskomisjon ja otsuski on ühine: arvestada täielikult. Esimene ja teine muudatusettepanek, esitanud on põhiseaduskomisjon ja juhtivkomisjoni otsus on arvestada täielikult. Eelnõu 776 kohta esitatud muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 776 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

3. 10:11 Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamine) eelnõu (789 SE) esimene lugemine

10:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane teine päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Andres Metsoja, Raivo Aegi, Tarmo Kruusimäe, Helir-Valdor Seederi, Priit Sibula, Aivar Koka, Sven Sesteri, Viktoria Ladõnskaja-Kubitsa, Maire Aunaste, Marko Pomerantsi, Mart Nuti, Valeri Korbi, Jaanus Karilaidi, Märt Sultsi, Inara Luigase ja Tanel Talve algatatud Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamine) eelnõu 789 esimene lugemine. Palun Marko Pomerantsi ettekandeks kõnetooli.

10:11 Marko Pomerants

Tere taas! Seekord olen uues rollis, olen siin algatajate esindajana ja kogu sellest algatajate valikust ilmselt ka – mitte et keegi teine sellega hakkama ei saaks, väga hästi saaksid – loogiline valik teemakäsitluse kontekstis. Küll teise numbriga, aga selline seaduseelnõu on meie ees juba korra olnud. Selle seadusena jõustumisest jäi siin saalis puudu kaks häält ja võib öelda – see on mul lihtsalt isiklik hinnang –, et täiesti põhjendamatult. See on olnud põhjuseks, miks eelnimetatud algatajad otsustasid ikkagi selle Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamise õigusliku aluse loomisega edasi minna.

Seaduseelnõu oma sisult ongi väga lihtne, kuigi ta kätkeb üle 30 seaduse muutmist. Eelnõuga nähakse ette, et Keskkonnaamet ja Keskkonnainspektsioon korraldatakse ümber ning ühendatakse Keskkonnaametiks. Loogiline on, et see ei saa toimuda enam 1. veebruariks 2019, nii nagu oli plaanis eelmise eelnõuga – 1. veebruar on juba sellel reedel –, vaid ettepanek on ühendamine läbi viia 1. aprilliks 2019. See pole aprillinali. Asutuste ühendamiseiga seotud toimingud teeb Keskkonnaministeerium.

Mis puudutab ülejäänud seadusmuudatusi, siis läbivalt on muudatuste sisuks see, et sõna "Keskkonnainspektsioon" vastavas seaduses asendatakse sõnaga "Keskkonnaamet", millest saab selle asutuse nimi. Juba täna on asutusel üks juht, Riho Kuppert, kes on Keskkonnaameti peadirektor, ja sisuline töö toimub ühtsuse vaimus. Algatajatena palume teie toetust, et juriidiliselt saaks see ühendamisprotsess korralikult läbi viidud. Aitäh!

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Ettekandjale on küsimusi. Keit Pentus-Rosimannus, palun!

10:14 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Samasisulist eelnõu ei toetanud Riigikogu suur saal põhjusel, et Keskkonnainspektsiooni sisulist kaotamist ei peetud mõistlikuks ega heaks mõtteks. Kas see eelnõu, mille esitaja te praegu olete, on sisulises mõttes ikkagi täpselt sama, mille me korra juba oleme tagasi lükanud, ehk selle sisu on Keskkonnainspektsiooni eraldiseisva asutusena kaotamine, või on seal ka sisulisi muudatusi võrreldes eelnõuga, mis siin läbi kukkus?

10:14 Marko Pomerants

Aitüma! Tegemist ei ole Keskkonnainspektsiooni kaotamisega, vaid Keskkonnaameti ja Keskkonnainspektsiooni ühendamise ühiseks ametiks, kus mõlemal poolel on omad avalikud funktsioonid, mida nad täitma peavad. Siin ei ole tehtud muid muudatusi. Selles arutelus, mis puudutab selle võimaliku asutuse saamislugu nende tänaste juhtide vaatevinklist, mina ei ole osalenud, küll aga on keskkonnakomisjoni esimees Rainer Vakra peagi keskkonnakomisjoni ettekandega teie ees, ta saab vastata, mis see olukord on. Te ise olete ju sellega ka tegelikult kursis.

10:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Barbi Pilvre!

10:15 Barbi Pilvre

Aitäh! Ma mäletan, et kui eelmine kord see teema siin saalis oli, siis mitmed metsakaitseorganisatsioonid olid väga kriitilised. Nad pidasid vajalikuks, et need organisatsioonid oleksid lahus. Mis te sellest arvate?

10:15 Marko Pomerants

Aitüma! Mina olen selle seaduseelnõu algatajate hulgas, järelikult ma toetan seaduse sellisel kujul vastuvõtmist, nagu ta siia on toodud.

10:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Keit Pentus-Rosimannus, teine küsimus, palun!

10:16 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Austatud ettekandja! See väide, et tegu ei ole Keskkonnainspektsiooni kaotamisega, on muidugi umbes samast kategooriast kui see, et meil praegu ei ole mitte astmelist tulumaksu, vaid on tulumaksuastmed. Sisulises mõttes kaob ju Keskkonnainspektsioon pärast selle ettepaneku heakskiitmist eraldiseisvana ära. Mõtleme eelmise arutelu argumentide või vastuargumentide peale. Need olid eelkõige sellest valdkonnast, et keskkonna vastu tehtavad halvad ja kurjad teod on sedavõrd tõsised, et nende järelevalve ei tohiks kuidagi hägustuda. Seda liitmist sel põhjusel ka ei toetatud. Minu küsimus, millele ma vastust küll ei saanud, on see, et kas eelnõu, mille te esitasite, on oma sisult täpselt sama kui see, mis korra juba siin parlamendis läbi kukkus.

10:16 Marko Pomerants

Aitüma! Ta on samasugune, välja arvatud kuupäevad.

10:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Peep Aru.

10:16 Peep Aru

Aitäh! Hea ettekandja! Kui eelmisel korral minister kaitses esimesel lugemisel analoogilist eelnõu, siis positiivse elemendina jäi mitmel korral kõlama, et kui need kaks asutust on eraldiseisvad, siis hommikul sõidab maja ette kaks meest ja kaks autot, aga pärast ühendamist hakkab olema niimoodi, et on kaks meest ja üks auto. Kas on ka muid olulisi argumente selleks ühendamiseks?

10:17 Marko Pomerants

Aitüma! Võib olla ikkagi niimoodi, et üks mees ja üks auto, aga see auto võib hommikupoole olla Keskkonnainspektsiooni inimeste käes ja päeva teisel poolel lubade väljaandjate käes. Nii on mõistlik, koos ei pruugigi neil olla mingit asja ajada, inspektoril ja lubade väljaandjal. Aga need muud argumendid käisid ju ka sellest eelmisest debatist läbi. Mina ise pean üheks olulisemaks asjaks seda, et kaks ühe valdkonna ja ühtede eesmärkide eest seisvat organisatsiooni ei vaidleks edaspidi omavahel, et mida seadusandja on näiteks arvanud, ja mõttetut kirjade saatmist ja n-ö ametlikku suhtlemist kahe organisatsiooni vahel peaks jääma vähemaks. Kindlasti on võimalik saavutada ka kokkuvõtte või õigemini saab seda kokkuvõtet raha kasutada seal, kus seda kõige rohkem vaja on. Siin räägiti sellest, kas üks pool või teine pool või kas Keskkonnainspektsioon on ära kadumas või mitte. Vastus on ju ei. Funktsioonid ei kao kuhugi, töötajad ka. Kui personalipoliitikas on vahendeid vaja, siis saabki neid kasutada otstarbekamalt ja juba ühiselt.

10:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Peep Aru, teine küsimus, palun!

10:19 Peep Aru

Aitäh! Eelmisel korral tekkis ministrile küsimuste esitamisel minu meelest veel üks huvitav diskussioonike või seigakene, mis jäi lõpuni selgusetu. Küsimuse peale, miks nendes tingimustes, kui mõlema asutuse juhi ametiaeg saab 1. jaanuaril täis, kuulutati välja ainult ühe asutuse juhi konkurss, ei

osanudki minister selgelt vastata. Jäi mulje, et Keskkonnainspektsiooni juhi konkursi väljakuulutamata jätmine on tegelikult seadusvastane. Kas te seda momenti olete uurinud? Kas minister tegutses selles küsimuses seadusvastaselt?

10:19 Marko Pomerants

Aitüma! Ei ole seda täiendavalt uurinud. Ka keskkonnaminister eeldas, et Riigikogu käitub ratsionaalselt ja mõistlikult. Meie seda ei teinud. See ei tähenda, et praegu oleks Keskkonnainspektsioon juhtimata. Juhtimisfunktsioonid on täidetud. Ei, ma ei oska siin seadusvastasust näha. Ma ei ole selle teemaga spetsiaalselt tegelenud.

10:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

10:20 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Täna meenutati küsimustes varasemat eelnõu menetlemist ja juttu oli autode kasutamise otstarbekusest. Teie mainisite, et inimeste arv ei muutu, rahalised kulud ei muutu, paremaks muutub kommunikatsioon ameti ja inspektsiooni töötajate vahel. Kas ma sain õigesti aru, et see on põhiline muudatus?

10:20 Marko Pomerants

Aitüma! Ma ei olnud selles mõttes päris täpne, mis personaaliat puudutab, et ma pidasin silmas ennekõike neid inimesi, kes igapäevaselt tegelevad kas järelevalvega või lubade väljastamisega. Ühte muudatust me juba siin ju mainisime: on planeeritud, et kahe direktori asemel on edaspidi üks direktor. Ka tugiteenuste valdkonnas on plaanis teatud kokkuvõtted, aga igapäevased põllutöötajad, kui ma sellist sõna võin kasutada, jätkavad valdavalt nendel ametikohtadel, kus nad täna on. On ette nähtud ka seda, et kui on struktuurimuudatused, siis võib juhtuda, et kõik inimesed ei soovi jätkata sellel töökohal, mida neile pakutakse. Sellisel juhul on nii nagu ikka ette nähtud koondamine ja inimesed valivad omale teise ameti.

10:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

10:21 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Jutt oli konkurssidest. Te ütlesite umbes niiviisi, et keskkonnaminister eeldas, et Riigikogu käitub ratsionaalselt ja võtab selle seaduse vastu. Seda ei juhtunud ja nüüd me oleme teisel katsel. Mul on retooriline küsimus: kas see asi ei peaks käima ikka vastupidi? Ministri ratsionaalne käitumine on see, et ta tegutseb Riigikogus juba vastuvõetud seaduste alusel, mitte ei eelda, et Riigikogu midagi teeb või tegemata jätab. See järjekord on minu meelest mõnevõrra sassis. Häiriv on just nimelt see, et protseduuridega alustati enne, kui seadus oli vastu võetud.

10:22 Marko Pomerants

Aitüma! Väga suure tõenäosusega võiksime me olla olukorras, kus meil täna sellist debatti ei oleks. Läheneda saab mõlemat pidi. Loomulikult võib rahulikult ära oodata selle, kuni Riigikogu jõuab oma arusaamani, ja hakata siis tegutsema, aga seda võib teha ka paralleelselt. Loogiline on, et Keskkonnaamet ja Keskkonnainspektsioon ei saa enne ühiseks asutuseks saada, kui selleks on seaduslik alus. Seda me eelnõu algatajatena praegu taotleme.

10:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas.

10:23 Arto Aas

Aitäh! Hea ettekandja! Mina isiklikult toetan inspektsiooni ja ameti ühendamist. Ma toetasin seda ka eelmisel katsel Riigikogus, ometi kukkus see läbi, sest valitsusliit ise lagunes ja ühtsust ei olnud. Kuidas

te ennustate, kas seekord on koalitsioon niisama ühtne kui katuserahade jagamisel või tuleb jälle opositsioonil oma abikäsi ulatada?

10:23 Marko Pomerants

Aitüma! Ma võtan näiteks Reformierakonna fraktsiooni. Mina olen aru saanud, et tegemist on riigimeestega ja isegi -naistega, võrdse kohtlemise mõttes, ja sellest ma saan ka lähtuda. Kui me räägime riigireformist, sellest, milline peaks välja nägema riigihaldus, ja kui me vaatame senist praktikat, kas siis Muinsuskaitseametit, Veterinaar- ja Toiduametit või Terviseametit, kus on funktsioonid juba ühendatud, siis mina arvan, et vaatamata sellele, kas koalitsioonist hääli tuleb, peaksid Reformierakonna fraktsiooni hääled kõik seal taga olema. Ma eeldan, et see on elementaarne. Kui see nii ei lähe, eks me siis võtame koalitsiooni hääled ka appi.

10:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Eiki Nestor.

10:24 Eiki Nestor

Austatud ettekandja! Kasutan võimalust, et tegemist on endise keskkonnaministriga. Minul on kuidagi teadmine, et selle ameti ja inspektsiooni ühendamisel on oma pikk ajalugu. Ma mäletan päris mitmeid ministreid, kes on selle ideega ringi käinud. Kas sa natuke valgustaksid Riigikogu, kui vana see idee juba on ja miks see siimaani tegemata on?

10:24 Marko Pomerants

Aitäh küsimuse eest! Ma päris algust isegi ei tea, mingites memodes oli üheks aastanumbriks 2016, aga see võib olla veelgi vanem. Mina olen selle kohta ka ise ühes raamatus kirjutanud. Enn Eesmaa ütles, et ma ei tohi sellega lehvitada, aga tsiteerida ju natuke võin. Eks saab ju mõlemat pidi, kas jätta ühendamata või ühendada, ja mõlemal variandil on omad mõjud. Aga tänases kontekstis oleks minu meelest kindlasti vastutustundetu selle protsessiga mitte lõpuni minna. See ühendamine on täiesti kooskõlas meie avaliku sektori arenguga. Aga tavaliselt ongi nii, et ideed on päris vanad. Vaatame Politsei- ja Piirivalveameti ühendamist 2010. aastal, on ju, ka selle eellugu jäi ju ei tea kui kaugele aastate taha. Ma toon lihtsama näite. Praegu ollakse hästi õnnelikud selle üle, et politseil on olemas n-ö lühimenetlused: 5 minutit ja 20 eurot on teie käest liikunud, kui te olete seadust rikkunud, riigieelarve poolele. Kui ma olin 2009. aastal siseminister, siis oli teadmine, et see juhtub kohe. 2019. aasta 1. jaanuar – siin me oleme.

10:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Kristen Michal.

10:26 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kolleeg Arto Aas ka küsis, kas koalitsiooni tugi on tervikuna olemas. Kui ma vaatan selle eelnõu algatajaid, siis ma näen siin vist ühte sotsiaaldemokraati. Äkki te oskate konkreetset öelda, kas kõik kolm koalitsioonierakonda – sotsiaaldemokraadid ka – toetavad seda eelnõu?

10:26 Marko Pomerants

Aitüma! Mul ei ole vastupidist teadmist.

10:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, teile on üks küsimus veel. Urmas Kruuse.

10:26 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Ma olen veendunud, et see ei ole väga hea praktika, kui valitsus paneb parlamendi selgelt surve alla ja hakkab teatud ametite ühendamisel tegutsema enne seda, kui parlament on selleks loa andnud. Aga mulle tundub, et teatud lõtvus parlamentaarses tegevuses on selle valitsuse ajal muutunud suhteliselt tavapäraseks, selle tõttu ei saa ma teiega

nõustuda. Kuid mu küsimus on seotud sellega, et tegemist on kahe vastandliku funktsiooni kokkupanemisega. Osa Riigikogu liikmeid on ka avaldanud kahtlust, kas järelevalvefunktsioon saab selles süsteemis funktsioneerida. Aga minu küsimus on hoopis laiem. Kas teatud riiklikud järelevalvefunktsioonid ei võiks olla tervikuna ühendatud mitte teatud ametite sees, vaid üle ametite, selleks et oleks võimalik saada juurde jõudu, nii et alati ei peaks kaasneva isikuna kasutama politseid?

10:27 Marko Pomerants

Aitüma! Andis jumal ameti, annab ka sõnavõttud, härra Kruuse, endine maaeluminister ja sotsiaalminister. Ma ju ka tõin näiteks Veterinaar- ja Toiduameti ning Terviseameti, kus seda on tehtud. Mina vanainimesena olen ka selles organisatsioonis töötanud. Ja isegi nii koledad ajad on olnud, et ma ise andsin välja lube, ise tegin järelevalvet ja ise käisin kohtus riigi huvisid kaitsmas, sest riik ei olnud veel välja kujunenud, ja ise oma geoloogiharidusega võitsin selles vaidluses professionaalset advokaati. Praegu on aasta 2019, me oleme ju oma riigi arengus oluliselt edasi liikunud, väga palju muudatusi on toimunud. Ühe organisatsiooni sees saab neid funktsioone ju lahus hoida. Kordan veel: Keskkonnainspektsioon ei korralda järelevalvet Keskkonnaameti üle, vaid nende lubade andmise tingimuste täitmise üle, mida Keskkonnaameti lubade väljastajad on andnud. Nii et seetõttu seda konflikti siin ei ole.

Teiseks, seda on ka ju arutatud, kas Eestis võiks olla ainult üks järelevalveorganisatsioon, mille nimi oleks näiteks Politsei- ja Piirivalveamet. Vastus on jaa, seda on arutatud ja osa kriminaalasjadega keskkonnavaldkonnas politseipool ka tegeleb. Aga tegemist ei ole tihtilugu sellise olukorraga, nagu on lühimenetluse korral, et asi on selge, kas sõitsin kiiremini või ei sõitnud, ja on teada trahviühik. Nendes olukordades eeldatakse tihtilugu väga põhjalikke valdkonnateadmisi. Me ei saa eeldada, et meil oleks olemas politseijõud, kes kõikides keerukates valdkondades kompetentsi omandaksid. Nii et ma ei näe kuidagi võitu tulemas. Tõesti, keskkonnajärelevalves on erakordseid juhtumeid, mille kõige eredam näide võiks olla kudemisaegne veekogude järelevalve, kus on vaja ka füüsilist jõudu ja erioskusi. Keskkonnainspektsiooni töötajate ja juhtkonna väitel on koostöö olnud hea ning Politsei- ja Piirivalveamet on selle toe neile nendel juhtudel andnud. Aga võtame näiteks jäätmemajanduse ja kõik sellised tööstusega seotud valdkonnad, seal on vaja väga mahukaid eriteadmisi ja lõpuks tuleb vääртеomenetlus või hullemal juhul kuriteomenetlus sinna otsa.

10:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Sven Sester.

10:30 Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma alustuseks ütlen ka, et minu arvates on tegemist hea eelnõuga. Kahju, et see mõni aeg tagasi kolmandal lugemisel ei saanud 51 häält. Olles ise üks hääletajatest, panin tähele, et pigem pidasid mõned silmas nagu mängu ilu, vähemalt mulle tundus nii, et see oli mängu ilu, et 51 häält täis ei tuleks. Mul on siit ka küsimus, olles kuulanud tänast debatti. Kas te kinnitate, et tegemist ei ole mitte koalitsiooni eelnõuga, vaid tegemist on Riigikogu liikmete eelnõuga ja kõik saavad sellel hääletusel osaleda? On nagu kuidagi muret tuntud, et kas siin ikka hääled taga on. On see hääletus lõpuks ikka kõigile avatud?

10:31 Marko Pomerants

Aitüma! Meil on selline kodukord, et kõik võivad hääletada isegi sellisel juhul, kui üksainuke Riigikogu liige on eelnõu algatanud. Kui ka mina oleksin seda üksinda teinud, siis ega minu ühest häälest poleks piisanud. Lõpuks on ikka 51 häält vaja. Kõik on teretulnud, teie hääled igast saali nurgast ja servast ja keskelt ka.

10:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Keskkonnakomisjoni esimees Rainer Vakra teeb juhtivkomisjoni ettekande.

10:32 Rainer Vakra

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Minul on au ja rõõm tutvustada seda, mis toimus eelnõu esimesel lugemisel keskkonnakomisjonis. Lisaks sellele, mida eelnõu algataja esindajana rääkis siin

härä Pomerants, saan ma öelda, et 22. jaanuaril olid komisjoni kutsutud Keskkonnaameti peadirektor Riho Kuppert, Keskkonnainspektsooni peadirektori asetäitja peadirektori ülesannetes Olav Avarsalu ning Keskkonnaministeeriumi kantsleri nõunik Rainis Uiga. Paljud küsimused olid analoogsed, mida te küsiste juba algatajate esindaja käest, aga oli ka mõningaid küsimusi, mis kindlasti teevad Riigikogu liikmetel lihtsamaks tulevikus otsustada, kas eelnõu toetada või mitte.

Algatajate esindajana oli komisjonis Andres Metsoja, kes selgitas, miks eelnõu uuesti algatati. Edasi küsisime tänase kahe organisatsiooni peadirektoritelt, mida nemad arvavad. Kõigepealt palusime vast valitud Keskkonnaameti peadirektoril selgitada, kas tema arvates on asutuste ühendamise kiirustatud. Riho Kuppert märkis, et Eestis on mitmeid kogemusi asutuste liitmisel, ameti ja inspektsooni tugiteenused on juba konsolideeritud, riske maandavad ka ühtsed infosüsteemid, enamik personalist, mõlema ameti inimestest ootavad otsust ning on valmis minema edasi ühtse asutuse. Ta andis väikese kommentaari ka selle kohta, mis puudutab Politsei- ja Piirivalveametit. Politsei- ja Piirivalveametiga pole liitumist arutatud, kuna politseil on juba praegu teenuseid väga palju ja samuti on neil oluline ressursipuudus, seetõttu ei ole politseiga ühendamine tema arvates hea mõte. Küsimusele, et kui ametid jäävad ühendamata, kas siis härä Kuppert isiklikult ikkagi jätkab selles valdkonnas või mitte, vastas ta, et ka ühendamata jätmise korral on tema tööpõld lai, kodanikele tuleb muuta asi lihtsamaks ja selgemaks.

Küsisime arvamust ka Keskkonnainspektsooni tänaselt juhilt. Olav Avarsalu vastas, et tema toetab liitumisotsust, kõige häirivam on teadmatuse, kas ühendamine tuleb või mitte, see segab organisatsiooni tööd kõige rohkem. Kolleeg Evi Paasmäe küsis, kuidas kaetakse kohalikele omavalitsusele delegeeritud kohustused. Olav Avarsalu vastas, et omavalitsuste võimekus on väga madalaks hinnatud ja seetõttu on paljud ülesanded, mis võiksid olla kohalikul tasandil, ära tsentraliseeritud. Kavas on need kindlasti üle vaadata. Lisaks kinnitas Riho Kuppert, et töökavas on mitmeid koolitusi ja omavalitsuste kaasamine on tulevikus selgelt üks prioriteete. Kolleeg Meelis Mälberg küsis uuesti üle, kas Keskkonnainspektsooni sooviks võiks olla liitumine politseiga. Keskkonnainspektsooni juhi ülesannetes olev Olav Avarsalu vastas, et kõige esimene soov on neil jätkata iseseisvana, kuna Keskkonnainspektsoon on piisavalt küps organisatsioon. Kuna suurem probleem on järelevalve korraldusega, siis mitmed inimesed näevad ennast töötamas ka politseiorganisatsioonis, aga pikas plaanis ei pea ta seda tulemuslikuks. Praegu on ressurss selgelt korraldava poole kasuks, samas võiks vähem tegeleda bürokraatia ja lubadega ning rohkem reaalse kontrolliga. Tema arvates võiks kahe organisatsiooni liitumine anda panuse just selles valdkonnas, et saaks rohkem ressursse suunata reaalsesse kontrolli. Lisaks rõhutas ta, et juba täna on Keskkonnainspektsooni ja politsei koostöö väga-väga hea.

Siis oli veel küsimus ressursside kohta. See puudutas lihtsat matemaatilist tehet. Ma mäletan, et ka eelmisel korral, kui analoogse sisuga eelnõu oli lugemisel, oli komisjonis küsimus, kas üks pluss üks on kolm ehk kas on kindel, et kahe ameti liitumisel tekib sünergia ressursside puhul. Lihtsustatult öeldes oli küsimus, kas vaatamata sellele, kui me kaks ametit liidame, võib juhtuda, et ikkagi jääb nii inimesi kui ka ressursse puudu. Küsimus on tegelikult tulevase Riigikogu käes ja tulevase riigieelarve otsustada, võib-olla oleks lihtsalt sõna otseses mõttes ressursse juurde vaja. Olav Avarsalu vastas, et ühendasutus annab kindlasti ressurssidele parema paindlikkuse, kahe asutuse tegevuse dubleerimine kaob ära. Riho Kuppert lisas, et samuti tuleb muuta teatud teenuseid targemaks, kuna siiani toimuvad paljud protsessid paberil ja on ka üleliigseid protsesse. Lisaks tuleb ametnikele tagada tööturul pakutavale palgale vastav sissetulek, kui me tahame tagada teenustaseme säilimise.

Härä Metsoja palus nimetada prioriteedid ja kõige suuremad hirmud ühendasutuse loomisel. Sõna said loomulikult mõlemad kutsutud ehk mõlema ameti tänased juhid. Keskkonnaameti uus juht Riho Kuppert märkis, et kodanike ja partnerite jaoks muutub ühendamet kompetentsemaks partneriks, ühendasutus tagab mõjusama ressursside riskasutuse ja tõhusama võimelünkade täitmise. Lisaks on ühendasutuses võimalik partneri olukorda paremini mõista, kuna loastamine ja järelevalve on kõrvuti. Suur hirm on järelevalvetöötajate sõltumatuse vähendamine, kuid see lahendatakse peadirektori asetäitja tööülesannete täpsustamisega, järelevalve jääb tema alluvusse. Inspektsooni tänane juht Avarsalu lisas, et kõige suurem risk on, et eesmärgid ei realiseeru nii kiiresti, kui loodetakse, kuna organisatsiooni sisemised protseduurid võtavad kaua aega. Mõlema asutuse jaoks ei ole ühendamine nii oluline otsus kui see, et riigil oleks selge nägemus valdkonna juhtimisest. Tegelikuses inimesed ja partnerid ei erista juba praegu kahte ametiasutust, nad ei tea, mis millega ja kumb kummaga tegeleb. Lisaks tõi Riho Kuppert välja, et Keskkonnaministeerium on kahes asutuses teinud organisatsioonikultuuri uuringu, mille tulemused näitavad, et amet ja inspektsoon on väga sarnased.

Mõlema tugevad küljed on näiteks reeglite järgimine ja tulemuslikkus, kuid nõrgemateks kohtadeks on partnerlusele orienteeritus ning innovatsioon.

Loomulikult ei saanud me keskkonnakomisjonis üle ega ümber sellest, kus tulevane peakorter paiknema hakkab, kas Pärnus või Tallinnas. Esialgse kava järgi peaks Keskkonnaamet jääma, nii nagu ka täna on, Pärnusse, aga keskkonnakomisjoni arutelus selgus, et kui tulevikus Keskkonnaministeerium, minister või valitsus sooviks seda aadressi muuta, siis selleks ei ole vaja tulla Riigikokku ehk see ei ole Riigikogu taseme otsus.

Ühtlasi tegime konsensuslikult neli otsust: määrata ettekandjaks keskkonnakomisjoni liige Rainer Vakra, teha ettepanek saata eelnõu päevakorda tänaseks ehk 29. jaanuariks aastal 2019, esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 7. veebruar kell 4. Kõik need otsused tegime konsensuslikult. Aitäh!

10:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaanus Marrandi küsimus, palun!

10:40 Jaanus Marrandi

Täna! Lugupeetud ettekandja, te komisjonis arutasite, et üks pluss üks tuleks kokku kolm. Aga kuivõrd ikkagi on neid riske, et üks pluss üks võib tulla kokku 1,5? Kontrolli ühildamine sellise mingil määral seadusandliku tegevusega – kui levinud see on teistes riikides ja kas see on tavaks? On need ikka sajabrotsendiliselt ühildatavad, et ei tuleks miinust?

10:41 Rainer Vakra

Aitäh! See on väga hea küsimus. Ma arvan, et Eesti keskkonnavaldkonna üheks suuremaks murelapseks ongi järelevalve ja järelevalveressursside vähesus. See ei ole tegelikult mitte ainult viimaste aastate, vaid see on pikkade aastate tegevuse tulemus, et Keskkonnainspeksioonis ja Keskkonnaametis, kui me vaatame nii palgataset kui ka seda, kui palju on nendest ametitest inimesi koondatud just järelevalve poole pealt, on selgeid puudujääke. Mõlema ameti juhid, kordan üle, nii Keskkonnaameti uus peadirektor Riho Kuppert kui ka Keskkonnainspeksiooni peadirektori asetäitja peadirektori ülesannetes Olav Avarsalu muidugi väitsid, et nad loodavad ja näevad, et üks pluss üks annab tulemuseks kaks koma millegagi, ja igal juhul olukord paraneb, mitte ei halvene, nagu teie prognoosite või võimalikuks peate. Nemad lubasid selle nimel tööd teha. Aga ühtlasi me jõudsim komisjonis, vähemalt minu hinnangul, seisukohale, et tegelikult oleks valdkonda tervikuna ressursse juurde vaja, ainuüksi ühe ja ühe liitmisest ei piisa, vaid kui me soovime ikkagi reaalselt kontrollivõimekust suurendada, siis on vaja lisaraha.

10:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Sven Sester.

10:42 Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma ei lähegi nii sügavalt sisusse, teie ettekanne ütles selgelt ära, et nende kahe asutuse ühendamise on mõistlik ja vajalik. Tõesti, veel kord, on ebameeldiv, et eelmine kord oli kolmanda lugemise hääletusel ainult 49 inimest (ma mälu järgi ütlen), aga oli vaja 51. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 7. veebruaril. Vaadates kalendrit, on selge, et teine lugemine saab olla 13-ndal ja kolmas lugemine 20-ndal. See sõltub väga palju komisjoni esimehest. Olles ise majanduskomisjoni esimees, tean, et komisjoni esimees siiski määrab kindlaks päevakorra. Ma tahan teilt küsida, olete te valmis seda ikkagi lõpuni menetlema või tegeleme me praegu siin asendustegevusega ja tegelik agenda on midagi muud.

10:43 Rainer Vakra

Aitäh, austatud majanduskomisjoni esimees! Mul ei ole olnud au majanduskomisjonis olla ja ma ei tea, kuidas seal otsuseid tehakse. Aga nagu ma ütlesin, ma arvan, kolm minutit tagasi, keskkonnakomisjon otsustas kõik neli punkti konsensuslikult. Kui mu mälu ei peta, siis kui välja arvata karusloomafarmide tegevuse lõpetamise teema, on keskkonnakomisjon teinud kõik oma otsused viimase viie aasta jooksul konsensuslikult. Ma loodan samamoodi jätkata ja usun, et me ei tegele ka siin asendustegevusega, vaid kõik keskkonnakomisjoni liikmed jätkavad Eesti keskkonnavaldkonna paremaks tegemist.

10:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Hardi Volmer.

10:44 Hardi Volmer

Lugupeetav, kas sa äkki oskad öelda, mistarvis kunagi need kaks institutsiooni või ametit – või kuidas neid ka nimetada – üldse lahku ehitati ja niimoodi tehti, et nad lahus on? Kas see on mingi nõukogude pärand või?

10:44 Rainer Vakra

Aitäh! Kõige lihtsam oleks muidugi öelda, et komisjon seda küsimust ei arutanud, ja teiseks saaks öelda, hea kolleeg Volmer, et me saadame teile täpsustava vastuse meiliga, mida me kindlasti saame teha. Aga lühidalt öeldes on loomulikult tegemist ajaloolise pärandiga, mitte küll nõukogudeaegsega, vaid täiesti Eesti-aegsega. Ka Keskkonnaamet tekkis eelmisel kümnendil liidetud ametite tulemusena. Nii et mõnes mõttes võime öelda, et tegemist oleks ajaloolise protsessi jätkuga, küll aga mitte nõukogudeaegse, vaid ikka Eesti Vabariigi aegse protsessi jätkuga.

10:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Auväärt ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh! Avan läbirääkimised. Kuna tegemist on esimese lugemisega, siis osaleda saavad fraktsioonid. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 789 esimene lugemine lõpetada. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 7. veebruari kell 16.

4. 10:45 Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu (777 OE) esimene lugemine

10:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks moodustatud Riigikogu probleemkomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõu 777 esimene lugemine. Palun ettekandjaks riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks moodustatud Riigikogu probleemkomisjoni esimehe Tanel Talve.

10:46 Tanel Talve

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Sõbrad! Riigireformist on paljud inimesed ja ka organisatsioonid rääkinud oi kui palju. Mõtteid ja ettepanekuid on seinast sein, osa on väga mõistlikud, aga osa isegi hirmutavad. Seetõttu on äärmiselt oluline, et me võtaks parlamendi tasemel vastu otsuse riigireformi ja hea halduse põhialuste kohta, et kõigile oleks selge: riigi reformimise tuhinas ei tohi me riiki laiali lammutada, vaid peame ennast valmis panema uueks arenguhüppeks.

Mulle teeb muret, kuidas riigireformist rääkides üritatakse teinekord vastandada riiki ja rahvast. Laseme pooled ametnikud lahti – noh, see võib ju osale inimestest tunduda jõulise lahendusena, kuid minu arvates pole see õige lähenemine. Riigi ülalpidamise ja administreerimise kulude vähendamine ja sellega seoses ka väiksem vajadus tööjõu järele saab tekkida siis, kui loobume ülemäärasest reguleerimisest ning ebavajalikest tegevustest. Ainult siis saame olla kindlad, et me ei muuda oma riiki õhemaks seal, kus see niigi juba viimase piirini õhukene on, ega pane põhjendamatult ennast pidevalt süüdi tundma neid inimesi, kes tõesti südamest ja tublisti õiget ja vajalikku tööd oma riigi heaks teevad. Muret tekitavad ka sõnavõttud, mis riigireformi sildi all kutsuvad üles lõhkuma meie demokraatliku ühiskonna alustugesid. Ma olen kindlal veendumusel, et riiki reformides peame jätkuvalt lähtuma parlamentaarsest demokraatiast, õigusriigi põhimõtetest, võimude lahususest ja tasakaalustatusest. Riigikogu praegune koosseis on riigireformi teemal tublisti tööd teinud, kõigepealt saadikute algatusena, siis põhiseaduskomisjoni spetsiaalse töörühma juures ja nüüd viimase valitsuskoalitsiooni otsusel loodud probleemkomisjoni riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks. Oma panuse on andnud veel terve hulk inimesi: ettevõtjad, teadlased, kodanikuühiskonna eestvedajad, poliitikud, rahvusvahelised eksperdid. Oleme kokku kogunud ka eri organisatsioonide soovitusel ja saanud sisendit alates külaseltside arengukavadest kuni erakondade valimisprogrammideni välja. Tänu sellele pikaajalisele intensiivsele ja laiapõhjalisele tööle ongi nüüd Riigikogus valminud riigireformi põhialuste

otsuse eelnõu kavand, mis paneb paika peamised printsiibid, millest riigipidamist reformides tuleks lähtuda. Püüame konkreetsemalt sõnastada meie riigivalitsemist puudutavaid tähtsamaid põhimõtteid, mida muudest seadustest, arengukavadest või dokumentidest sõnaselgelt ei leia ja mis võiksid meid n-ö õigel teel hoida.

Mõned märksõnad: inimesekesksus, halduskoormuse vähendamine, tõhus riik, kohanemisvõimeline riigiorganisatsioon. Otsuse eelnõu kavandis on kirjas kõige olulisemad põhimõtted, mis ei lammuta Eesti riiki ära, vaid aitavad seda veel paremaks teha. Vahelduseks ei ütle seadusandja inimestele, mida nad peavad tegema ja kuidas käituma, mis on keelatud ja mis lubatud, vaid ütleb, kuidas riiki juhtides ja hallates peame käituma meie ise siin Riigikogus ja kuidas peab käituma ka kogu avalik sektor. On selge, et ühiskond ootab meilt, rahvaesindajatelt, neid hea riigivalitsemise aluspõhimõtteid, millele saab täitevvõim üles ehitada konkreetseid tegevuskavad ja strateegiad. Selge on ka see, et see saab siin Riigikogus olema suur kompromiss, laiapõhjaline kokkulepe, mis loodetavasti kehtib ka edaspidi, olenemata parasjagu võimul olevast valitsuskoalitsioonist. Ma rõhutan, et Riigikogu saab ette anda põhilised printsiibid, täpsem tegevuskava ja lahendused jäävad ikka täitevvõimu ülesandeks.

On väga tähtis, et meie ühiskonnas tekiks veelgi jõulisem arutelu ka parlamendi rolli ja arengu üle. Ka Riigikogu ise peab ajaga kaasas käima. Meie probleemkomisjon on teema oma istungitel ja mõttetalgutel tõstatanud. Tagasiside fraktsioonidelt näitab, et vajadust tuntakse eelkõige Riigikogu võimekuse ja ekspertiisi suutlikkuse tõstmise järele, et tagada kvaliteetne parlamentaarne järelevalve ja õigusruumi kvaliteet ning olla ka tasemel partner dialoogis täidesaatva võimuga. Paljud organisatsioonid, kogukonnad, eksperdid, aga ka mitmed valitsusasutused ja rahvusvahelised organisatsioonid on teinud väga palju tööd uute valitsemismudelite, riigireformi, riigi innovatsiooni ja muude teemadega, et meie riigi valitsemine oleks kokkuvõttes tõhus ja jõukohane ning meie armas Eesti oleks ikka jätkusuutlik ja edukas ning siin elaksid õnnelikud inimesed. Loodetavasti leitakse meie parlamendis vaatamata lähenevatele valimistele piisavalt riigimehelikkust, et see suur tehtud töö ka tulemuseni jõuaks.

Head sõbrad! Riigireformi aluspõhimõtete väljatöötamine on olnud suurepärane näide erakondade koostöö võimalikkuse kohta, mille tähtsust ma ei väsi rõhutamast. Suur tänu kõikidele minu komisjoni liikmetele: aseesimees Arto Aasale Reformierakonnast, Külliki Kübarsepale Vabaerakonnast, Helmut Hallemaale Keskerakonnast, Aivar Kokale Isamaast ja Arno Sillale EKRE-st. Erakordselt suur tänu minu komisjoni nõunikule Kaja Kuivjõe ja konsultant Kaie Masingule ning välisele eksperdile Külli Tarole suurepärase ja hingega tehtud töö eest! Ma ei liialda, kui ütlen, et tänu nendele inimestele see eelnõu täna siin saalis üldse arutada ongi. Loomulikult suur tänu kõikidele, kelle ideid ja mõtteid meie riigi tõhusama ja inimesekesksema valitsemise kohta käesolev seaduseelnõu sisaldab: õiguskantsleri büroo, Arenguseire Keskus, Rahandusministeerium, Riigikantselei strateegiabüroo, koostöö kogu, Praxis, kodanikuühiskond, Riigireformi SA, kohalikud omavalitsused ja paljud-paljud eksperdid ning teadlased, Soome Eduskunta tulevikukomisjonini välja.

Head kolleegid! Käesolevale otsuse eelnõule on sattunud tähendusrikas järjekorranumber 777. Selle otsuse vastuvõtmine oleks samuti tähendusrikas punkt Riigikogu XIII koosseisu neli aastat kestnud tööle. Ma tänan tähelepanu eest!

10:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru alustab Krista Aru. Palun!

10:53 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Riigireformi komisjon on tööd teinud, paljude ekspertidega konsulteerinud ning paljude analüüside ja uuringutega tutvunud. Aga kas te võite nüüd öelda, kas sõna "riigireform" erikomisjoni töödes ja tõlgendustes ning näiteks härra Jüri Raidla juhitud Riigireformi SA-s on kontseptuaalselt erinev mõiste ja milles see erinevus seisneb või on need mõisted hoopis sarnased? Kuidas on selle käsitluse sarnasuse ja erinevusega?

10:53 Tanel Talve

Ma tänan küsimuse eest! See on väga oluline teema, millele te vihjate. Tõepoolest, kui me räägime konkreetset Riigireformi SA tööst ja tegemistest, siis nende mõtted ja ideed sisaldasid päris palju selliseid asju, mis peaksid olema suunatud täidesaatvale võimule. Minu komisjoni ülesanne on olnud sõnastada, paika panna ja vastu võtta põhilised alusprintsiibid ja põhimõtted, millest täitevvõim

edaspidi lähtuda saaks ja võiks. Selles mõttes on Riigireformi SA detailsus natuke kõrgemal tasemel, kui meie siin täna otsuse eelnõus räägime. Aga nii nagu ka väga paljude teiste organisatsioonide ideid ja mõtteid, oleme kasutanud ära päris mitmeid Riigireformi SA ideid ja mõtteid. Nii et kõik on arvesse võetud, nii palju kui see on vähegi võimalik olnud.

10:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

10:54 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud komisjoni esimees! Ma olen põhimõtteliselt nõus selle probleemipüstitusega, et me peaksime loobuma ebavajalikest tegevustest ja liigsest halduskoormusest ning selles suunas liikuma, aga mulle tundub, et selliseid asju saab otsustada pigem konkreetset, lähtudes konkreetsest olukorrast ja konkreetsest haldusüksusest. Seda on üsna raske otsustada abstraktselt, niisuguses vormis, nagu teie meile ette panete. Ma just vaatasin järele, et Riigikogu kodu- ja töökorra seadus võimaldab ka teisi formaate, näiteks Riigikogu avaldus, deklaratsioon, pöördumine. Kas te komisjonis kaalusite seda, et tulla niivõrd abstraktsete printsiipidega välja mõne teise dokumendi vormis, mitte otsuse kujul?

10:55 Tanel Talve

Täna küsimuse eest! Tõepoolest, see vorm oli komisjonis arutluse all päris pikalt, õigemini selle komisjoni töö üsna algusaegadest saati. Me oleme konsulteerinud valdkonna ekspertide ja spetsialistidega, aga me ei ole leidnud palju paremat vormi kui see otsuse eelnõu, millega me täna teie ees oleme. Nii see täna siin on. Me võime loomulikult arutleda selle üle, kas üks või teine vorm oleks olnud parem, aga ma isiklikult leian, et tähtis on see, et Riigikogu lõpuks ometi need põhialused ja printsiibid siiski vastu võtab, olgu see vorm milline tahes.

10:56 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru.

10:56 Raivo Põldaru

Aitäh, härra aseesimees! Hea ettekandja! Tõepoolest, dokumendis sisalduvad sellised üldised põhimõtted, aga nagu kriibib südant, et mõni asi oleks võinud olla ikka konkreetset ära öeldud. Näiteks, valitsussektor, mis oma töötajate arvu poolest on praegu suur. Te juhite tähelepanu, et nii on. Aga see on selline konkreetne, milleni oleks võinud enam-vähem minna, vähendamise kas protsentuaalselt või numbriga ette öelda. Kas see oli ka mõtetes ja miks te ikka otsustasite nii üldise variandi peale minna?

10:57 Tanel Talve

Ma tänan! Tõepoolest, komisjon väga pikalt arutles selle üle, millise detailsuse tasemega me lõppude lõpuks välja tuleme. Kuna me soovisime, et kogu see dokument oleks üks tervik ja kõik need punktid, mis seal kirjas on, lähtuksid ühest tasemest, siis me oleme sellisele tulemusele täna jõudnud. Loomulikult, me võime jällegi arutleda selle üle, kui detailselt me neid asju peame paika panema. Selge on, et me võiksime panna lõpuks ka väga täpselt kirja eesmärgid, mõõdikud jne. Need mõtted on ka läbi käinud. Aga kuna me otsustasime, et meie dokument tähendab siiski põhiprintsiipe, -suundi ja -aluseid kõikides kaheksas punktis, siis me nii detailseks selles dokumendis meelega ei läinud.

10:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams.

10:58 Jüri Adams

Aitäh! Härra ettekandja! Pealkirjas on niisugune sõnaühend nagu "riigireform ja hea haldus". Seotud on need sõnad sidesõnaga "ja". See kordub ka mitmel pool tekstis. Pääaegu kõigis Euroopa keeltes, millega mina olen kokku puutunud, on see üks harva esinev liitsõnade moodustamise viis. Eesti keeles kasutatakse seda üsna harva, kuna meil on liitsõnade tegemine palju lihtsam kui enamikus indoeuroopa keeltes. Kuidas teie seda asja näete? Kas riigireform ja hea haldus moodustavad ühe

terviki mõiste või on siin tegemist lihtsalt eraldiseisvate mõistete loendiga, nii et me saaksime rääkida eraldi riigireformist ja eraldi ka heast haldusest?

10:59 Tanel Talve

Aitäh! Väga hea küsimus taas kord. Selle hea halduse mõiste tõi komisjon sisse seetõttu, et täpsustada, mida me üldse selle dokumendiga öelda tahame. Riigireformist räägitakse kui väga konkreetse alguse ja lõpuga tegevusest, aga meie komisjoni töö tulemusena sündinud dokument on siiski selline, mis peaks kehtima pikema aja jooksul, seetõttu on seda pealkirja nii ka täpsustatud. Tõepoolest, võib-olla keeleliselt võiks natuke selle asja kallal norida, aga meie dokumendi on üle vaadanud vastava ala spetsialistid, nii et ma võib-olla usaldan nende hinnangut. See pealkiri võiks täpsemalt väljendada seda põhimõtet, et meil ei ole tegemist näiteks sellise asjaga nagu rahareform, millel on kindel algus ja lõpp, vaid pikaajalise protsessiga ja punktidega, mida peaks igas valdkonnas ja igal pool kogu aeg silmas pidama. Seetõttu selline pealkiri.

11:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams, teine küsimus.

11:00 Jüri Adams

Aitäh! Selles tekstis siin on ka üks niisugune sõnapaar nagu "põhiseaduse aluspõhimõtted". Mul oli 28 aastat tagasi võimalik sellest samast kõnepuldist, kus teie praegu olete, rääkida ka põhiseaduse aluspõhimõtetest, vähemalt Kelsenil mõttes, kes on väljendanud mõtet, et põhiseadust ei saa olla ilma aluspõhimõteteta, aga see trikk on seal sees, et neid ei kirjutata kunagi teksti endasse, kuna nad ei ole väga selgelt sõnades väljendatavad, aga ometi nad on olemas. Need, mida teie olete aluspõhimõtetena loetlenud, ilmselt ei ole need, mida Kelsen omal ajal aluspõhimõtete all mõtles. Need on küll ka toredad asjad. Äkki te annate mingi seletuse?

11:01 Tanel Talve

Riigikohus on põhiseaduse kandvateks printsiipideks nimetanud õigusselgust, õiguskindlust, võimude lahusust ja tasakaalustatust. Tegelikult ongi need põhilised asjad. Miks me seda punkti tahtsime kindlasti eraldi välja tuua, oli just see, et meie ühiskonnas on tekkinud riigireformi debattides meie arvates päris hirmutavaid, võiks öelda, seisukohti. Sellesama riigireformi sildi all on üritatud neid põhialustalasid muutma hakata vastavalt enda huvidele ja kitsastele eesmärkidele. Nii et ma väga loodan, et see punkt sellises sõnastuses, nagu ta täna siin sees on, aitab kaasa sellele, et ükskõik milline valitsuskoalitsioon meil tulevikus võimul ka ei oleks, neid põhilisi alustugesid me lammutama ei hakka, sest selle järele ei näe ei meie komisjon, ei mina ise ega ka väga paljud eksperdid ja organisatsioonid mitte mingisugust vajadust, aga me pidasime vajalikuks seda siin eraldi välja tuua ja rõhutada.

11:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Nutt.

11:02 Mart Nutt

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Üldiselt on kõik ühiskonnad muutumises ja valivad praktikas kahe võimaliku tee vahel, kuidas muutuda. Üks on evolutsiooniline tee, nii toimub tavaliselt demokraatlikes ühiskondades, ja teine on revolutsiooniline tee, kui lammutatakse ühiskond laiali ja siis vaadatakse laipade peale, et kuidas nüüd uut ühiskonda üles ehitada. Ma eeldan, et see eelnõu lähtub evolutsioonilisest teest, aga evolutsioonilisel teel on kahtlemata ette pandud ka mingisugune ajagraafik. Kuidas komisjon ette nägi, missuguses ajalõikes need ülesanded teostatavad oleksid?

11:03 Tanel Talve

Aitäh! Me eespool juba natuke rääkisime sel teemal, et me seda dokumenti koostades nägime, et tegemist ei ole väga konkreetse alguse ja lõpuga protsessiga, vaid selliste aluspõhimõtetega, mida me kõik võiksime väga pika aja jooksul kogu aeg silmas pidada. Aga loomulikult olen ma veendunud, et selle dokumendi täitmise järelevalve võiks olla muu hulgas parlamendil, et me ka järgmiste koosseisude ajal teemat pidevalt tõstataksime, seda n-ö üleval hoiaksime ja vaataksime siis, kuidas meie

ametkonnad ja ka meie ise siin Riigikogus neid aluspõhimõtteid, mille me siin – seda ma väga loodan – vastu võtame, ka täidame. Nii et selles mõttes veel kord: tegemist ei ole väga kindlal kuupäeval lõppeva protsessiga, vaid ikkagi asjadega, mis pikemas perspektiivis peaksid olema kogu aeg täidetud. Aga selge on ka see, nagu te väga õigesti mainisite, et maailm on pidevas muutumises. Nii võiksid ka meie riigi pidamise põhimõtted olla kogu aeg meil arutluse all, et me oleksime võimelised efektiivselt, paindlikult ja ka kiiresti reageerima, kui seda vaja peaks olema. Üks selle dokumendi suurtest eesmärkidest ongi ju ka see, et meie riik oleks paindlikum ja kiiremini reageeriv, et meie väikese riigina saaksime seda konkurentsieelist ära kasutada. Aga täna me oleme iseennast siin natuke liiga paindumatuks muutnud. Nii et muu hulgas see eesmärk dokumendil on.

11:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Ain Lutsepp.

11:04 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Te mainisite, et tegemist ei ole väga konkreetse ja, ütleme, täpsustava dokumendiga, aga ma siiski küsin: mida see Riigikogu otsus konkreetset muudab või parandab riigireformi praktilises käsitluses ja väljatöötamises?

11:05 Tanel Talve

Täna! Kui me vaatame kõiki neid punkte, mis me oleme siia kirja pannud pärast väga pikaajalist tööd, kokkuleppeid ja kompromisse, siis tuleb meele pidada ühte asja: seda dokumenti tuleb vaadata kui tervikut, kõik need punktid peavad kehtima koos. Kui te need punktid tähelepanelikult läbi loete ja mõtlete, et kui te hakkate näiteks seaduseelnõu algatama või ükskõik mida riigipidamises tegema ja peate järgima kõiki neid kaheksat punkti, siis ma ütlen teile, et meie elus ja riigijuhtimises on väga suured muudatused tulemas. Nii et ma väga loodan, et seda dokumenti just nimelt otsusena vastu võttes me suudame päris suurtele muudatustele aluse panna. Nii ta on. Loomulikult, hea kolleeg, ükski paberil olev tekst ei pane meie juhte, meie ametnikke, meie inimesi paremini elama või paremaid otsuseid tegema, aga vähemalt on Riigikogul nüüd olemas selline aluspõhimõtete kogum, millele toetudes saab meie riigi haldust ja juhtimist paremaks teha.

11:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, teine küsimus, palun!

11:06 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Riigireformi erikomisjon tegi tööd kaks aastat, nüüd on meil siin otsuse eelnõu, mis on ilmselt selle komisjoni töö kokkuvõte. Kas komisjon on oma töö lõpetanud? Kas te näete, et sellelaadne, võib-olla veidi teistsuguse ülesandepüstitusega komisjon peaks jätkama ka edaspidi? Kes üldse hakkab jälgima, et otsuse eelnõus püstitatud õiged poliitkultuuri ja üldse kultuuri muutvad põhimõtted saaksid täidetud?

11:07 Tanel Talve

Täna! Väga hea küsimus. See teema on olnud korduvalt komisjonis arutelul. Me oleme aru saanud, et väga paljud Riigikogu koosseisud enne meid on tõstatanud vajaduse n-ö tulevikukomisjoni järele, mis oleks alatine komisjon, mitte erikomisjon või midagi säärast, kes konkreetset tegeleks pikema vaatega teemadega siin Riigikogus. Täna on see valdkond, nii nagu meil riigis kipub üldiselt olema, väga hajutatud ja selle eest ei ole konkreetset vastutajat. Võib-olla üks lahendus olekski sellise tulevikukomisjoni moodustamine, kes ühtlasi oleks partner Arenguseire Keskusele, kelle töö oleks siis pisut konkreetsem ja paremini eesmärgistatud, aga ka selle otsuse täitmise järelevalve oleks siin konkreetsemalt korraldatud, ütleme niimoodi. Ma usun, et järgmine Riigikogu koosseis saab seda juba täpsemalt otsustada.

11:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Nutt.

11:08 Mart Nutt

Veel üks küsimus. 28 aasta jooksul, kui me oleme jälle vabas ja iseseisvas Eestis elanud, on ikka ja jälle ilmunud väga palju mitmesuguseid huvitavaid ettepanekuid, kuidas Eesti riiki ümber korraldada. Mõned neist on utoopilised, mõned neist on lausa hirmuäratavad, mõned on päris asjalikud. Kõiki neid ei ole loomulikult nimetatud riigireformiks, aga ka riigireformi nime all on kõikvõimalikke ideid olnud. Kas teie komisjon lähtub mõnest neist varem väljakäidud riigireformi või ümberkorralduse ideest või on see teil puhtalt enda tehtud ja on selles mõttes kõikidest varasematest kontseptsioonidest eraldi seisev?

11:09 Tanel Talve

Täna! Me oleme kokku kogunud kõikvõimaliku informatsiooni. Võin öelda, et ei ole ühtegi inimest või organisatsiooni, kelle arvamust me poleks selles tööprotsessis arvesse võtnud. Kindlasti ei ole tegemist meie kuueliikmelise komisjoni personaalsete mõtete kogumiga, vaid ikkagi väga paljude organisatsioonide, inimeste ja ekspertide varem väljakäidud mõtete kogumiga. Loomulikult me peame arvestama ka seda, et see on siin Riigikogus ikkagi teatav poliitiline kompromiss. Eks kindlasti, kui igaüks eraldi hakkaks seda dokumenti koostama, siis oleks ta võib-olla natukene ise nägu, aga ma ise hindan väga seda erakondade koostööd, mille me selle protsessi käigus siin saavutanud oleme. See on olnud mulle harukordselt positiivne kogemus ja ma olen hästi õnnelik, et me oleme suutnud vähemalt siin riigimehelikkust üles näidata ning tõesti koos väga adekvaatselt ja toredasti neid erinevaid mõtteid siia kokku panna.

Ma võib-olla lõpetuseks ütlen selle vastuse kontekstis, et näiteks Rahandusministeeriumi asekancler Raigo Uukkivi on meie komisjonile kirjutanud: "Täna veel kord detsembris toimunud konstruktiivse arutelu eest riigireformi komisjonis. Saime meile olulised teemad, nagu tugiteenuste optimeerimine, tugevate ametite moodustamine, bürokraatia vähendamine, e-riigi ja e-teenuste arendamine, tõstatatud ja meil tekkis veendumus, et riigireformi komisjoni jaoks on need samuti olulised. Tutvustime komisjoni poolt kokkupanud riigireformi põhialuste dokumendiga ja leiame, et tegemist on igati väärtusliku asjaga, ning loodame, et Riigikogu suur saal seda samuti toetab. Olulised teemad, nagu halduskoormus, inimesekeskne lähenemine teenuste pakkumisel ja tõhus riigihaldus, on kenasti markeritud. Täname hea koostöö eest ja soovime praegusele ja ka järgmistele Riigikogu koosseisudele jõudu ja teotahet riigireformi edasisel suunamisel." Minu meelest on see selline hea kokkuvõte ja näide, mismoodi me oleme kaasanud eksperte ja ametnikke.

11:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Tiina Kangro!

11:11 Tiina Kangro

Aitäh! Väga tore oleks, kui Eesti elu ja asjaajamine muutuks tõesti kunagi selliseks, nagu siin kirjas on. Samas me juba väga pikki aastaid igal pool rõhutame ja räägime, et näiteks inimkesksus ja väiksem halduskoormus on meie väärtused, aga paljudes valdkondades on tegelikkus täpselt risti vastupidine. Võtame näiteks sotsiaalsüsteemi, mis on mõeldud ju selgelt inimeste jaoks, et neil oleks lihtsam ja parem elada, aga inimesed on sageli nagu mingisugused mutrid seal sees, keda solgutatakse hingetuks. Teie tegelesite selle küsimusega. Kas te oskate öelda, mis see põhjus on, et me tahame ühte, aga välja tuleb teistmoodi? Kas see on ebaprofessionaalsus või tõesti siin riigis on midagi, mis takistab normaalselt asju ajamast, nii nagu me vajalikuks peame?

11:12 Tanel Talve

Aitäh! Ma tõesti ei oska seda ühte konkreetset põhjust välja tuua, miks on nii, aga mitte teisiti. Eks alati on ju nii, et põhjuseid on palju ja erinevaid. Ka see dokument, mis meil täna siin ees on, püüab aidata kaasa sellele, et asjad läheks paremaks. Mul ei ole mitte mingisugust utoopilist ootust, et niipea, kui Riigikogus on see otsus vastu võetud, läheb elu täiesti täiuslikuks ja kõik meie teenused muutuvad väga inimesekeskseks. Ma tõesti väga-väga loodan, hea kolleeg, et kui me oleme need põhialused vastu võtnud, siis on mingigi põhjus ka meil siin Riigikogus edaspidi nõuda ja küsida, et kuulge, kas te selle otsuse printsiipe olete ikka arvestanud. Põhialuste rakendamise punktis on öeldud, et näiteks kas või eelnõude mõjuanalüüsides peab olema ära näidatud nende punktidega arvestamine. Ehk see suunab inimesi õigemale teele. Inimesekesksus on loomulikult kõige tähtsam, aga minu meelest on väga-väga

tähtis ka see, et me tõesti igasuguseid seaduseelnõusid ja muid tegevusi algatades mõtleme, kas seda üldse vajagi on. Minu meelest on kõige suurem häda selles, et me teeme päris palju mõttetut tööd, eesti keeles öeldes. Kui me selle ära jätaksime, kui me mõtleksime, kas inimeste elus midagi muutub sellest, mida me nüüd tegema hakkame, või teeme me midagi lihtsalt sellepärast, et oleks midagi teha – see on minu meelest riigireformi põhiline asi. Kui see ära teha, läheks elu juba poole paremaks. Aga seda ainult ühe dokumendiga loomulikult paika ei pane. Ma loodan, et tänu sellele dokumendile me suudame näiteks võib-olla õigemaid inimesi panna meie riigielu juhtima, sealt edasi muutuks asi juba paremaks.

11:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

11:14 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Mul tekkis üks natukene teemaga külgnev küsimus. Siin meil tegutses Riigireformi SA, suur konverents oli, teie võtsite sealt ka osa, hästi palju oli ettepanekuid, mõned võib-olla vaieldavamad, kontroversaalsemad, mõned sellised, et tahaks neid ka ellu viia. Aga mis nüüd edasi saab? Mul on selline tunne, et see initsiatiiv on kuidagi varjusurma jäänud või jäämas. Kas siis uues Riigikogus on jälle üks komisjon ja tuleb lõpuks mingite üsna abstraktsel tasemel järeldustega, selleks et oleks midagi teha, nagu te ütlesite? Mis nüüd juhtuma hakkab? Mul on tekkinud väike hirm, et see jääbki niisuguseks õhu võngutamiseks.

11:15 Tanel Talve

Ma olen päris kindel, et kui me võtame vastu selle väga pikalt tehtud töö, mida meilt on ka väga pikalt oodatud, ühiskond on oodanud, et Riigikogu lõpuks ometi need vundamendid paika paneks, edasi on konkreetsemate tegevustega palju lihtsam minna. Ka täitevvõim on öelnud, et needsamad punktid oleksid ka neile suureks abiks ja juhiseks, need näitaksid, kuhu me tahame suunduda ja mida teha. Kuidas täpsemalt edasi minna? Variante on ju mitmeid. Nagu siin eespool ka juttu oli, meie komisjoni töö käigus on tehtud ettepanek lõpuks ometi moodustada ka tulevikukomisjon, kes tõesti meie riigi ees seisvaid ülesandeid pikemas perspektiivis konkreetsemalt arutaks jne. Täna on see arutelu meil siin ju igal pool Riigikogu töös sees, aga mitte võib-olla nii konkreetsetel tasemel, kui võiks olla. Vaatame pikki läbirääkimisi näiteks Arenguseire Keskusega, kes on ju üks meie n-ö partnereid või meie antud tööülesandeid täitev organisatsioon. Ka neil ei ole Riigikogus väga konkreetset partnerit, kellega suhelda. Võib-olla oleks üks võimalusi selle tulevikukomisjoni loomine, aga veel kord, ma arvan, et need asjad jääksid juba järgmise koosseisu või järgmiste koosseisude otsustada.

11:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb põhiseaduskomisjoni liige Helmut Hallemaa.

11:17 Helmut Hallemaa

Hea eesistuja! Head kolleegid! Täna ka komisjoni esimeest, kuna tema tänas meid ja mind ka teiste hulgas selle komisjoni töö korraldamise eest. Ma arvan, et riigireformi probleemkomisjon, tegelikult küll oluliselt pikema nimega, oli vajalik komisjon. Kindlasti võiks selle komisjoni arendamine tulevikus olla teema, mille üle diskuteerida.

Aga antud juhul me räägime Riigikogu otsuse "Riigireformi ja hea halduse põhialused" eelnõust ja see oli hea numbri all – 777 OE – põhiseaduskomisjonis arutlusel 15. jaanuaril 2019. Kõik need küsimused, mis siin saaliski tekkisid, olid ka komisjonis diskussiooni all. Nii põhjalik arutelu siiski ei olnud.

Riigireformi probleemkomisjoni esimees Tanel Talve tutvustas otsuse eelnõu ja selle saamise lugu ka komisjonis. Komisjonis kerkis kaks teemat. Ühe tõstatasin ma ise ja see tuli välja ka mu hea pinginaabri küsimusest. See oli see, kas selle otsuse eelnõu asemel võiks olla mõni teine ja kas riigireform ei võiks selles otsuses tähendada riigi uuendamist. Ma arvan, et riigi reformimine laias tähenduses on kindlasti lõputu protsess ega lõpe kunagi. Nii nagu siin, vastas Tanel ka meile komisjonis. Eks täpselt samamoodi oli riigireformi probleemkomisjonis, mille liige ma olen, selle nimetuse saamisluu just see, et siin nähaksegi riigireformi laiemalt. Samas olen ma nõus ja ka oluliselt tähtsa riikliku küsimuse arutelul eelmise aasta juunis me olime Arto Aasaga sama meelt, et tegelikult riigireformil kitsas tähenduses

peaks olema ka algus ja lõpp. Selles mõttes on see ehk rohkem täitevvoimu küsimus, tegelikult tulebki seda asja kindlalt mõõta, kindlalt seada konkreetsemad rakenduslikud eesmärgid ja neid siis ka perioodi lõpus hinnata. Tegelikult – seda ei arutatud küll komisjonis, aga ma lisan selle siia – on praegune valitsus kinnitanud riigireformi tegevuskava, kus on täiesti kindlad neli mõõdikut, mida saab mõõta. Saab arutada selle üle, kas need mõõdikud on väheambitsioonikad, aga neid võib järgmises tegevuskavas muuta.

Teine teema, mida minu meelest käsitles siin ka hea kolleeg Jüri Adams, oli see, et riigireformi komisjon on igati hea ja positiivne asi, aga kõnealuse eelnõu probleemiks on õigusliku ja normatiivse sisu puudumine. Hea kolleeg küsis, kas seda ei peaks tegema mõnes teises vormis, mitte otsuse vormis, kas või näiteks deklaratsiooniga. Küll natuke eespool, aga kokkuvõtvalt pani sellele teemale minu arust punkti komisjoni esimees Marko Pomerants juba päris arutelu alguses. Tema märkis, et riigireformi ja hea halduse põhialuste menetlemine Riigikogu otsuse eelnõu formaadis ei ole võib-olla kõige sobilikum. Aga komisjoni esimees arvas, et hetkel ei ole ühtegi paremat lahendust.

Komisjon tegi lõpuks ka menetluslikud otsused, kolm nendest konsensuslikult (Marko Pomerants, Jüri Adams, Jevgeni Ossinovski, Tiit Terik, Igor Kravtšenko ja Helmut Hallemaa): saata eelnõu tänaseks päevakorda, määrata ettekandjaks teie ees seisja, põhiseaduskomisjoni liige, ja kui me eelnõu esimese lugemise lõpetame, on meil ettepanek määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 11. veebruar 2019 kell 10. Ühe vastuhäälega (Jüri Adams) teeb komisjon ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada. Aitäh!

11:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh ettekandjale! Küsimusi ei ole. Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Palun, Arto Aas, Reformierakonna fraktsiooni nimel!

11:22 Arto Aas

Hea Riigikogu! Iseenesest pole selles dokumendis midagi halba, seal ei ole rumalaid või kahjulikke mõtteid ja kahjuks see dokument ka ei tule, aga opositsiooni esindajana tahaks kindlasti enamata. Lihtsalt valgustades kõõgipoolt, toon välja mõne nüansi. See komisjon on töötanud kaks aastat ja tulemuseks on kaks lehekülge. Kindlasti ei saa öelda, et tulemus oleks väga silmapaistev või et see töö oleks olnud ülimalt intensiivne. Muide, seesama dokument oli suures osas valmis juba eelmise aasta kevadel, aga siis me otsustasime, et see ei ole ikka päris see, mida tahaks, ja see jäi lausahtlisse, kuniks ta nüüd, vahetult enne valimisi lausahtlist välja võeti ja ikkagi siia Riigikogu ette toodi, et oleks midagi ette näidata. Inglise keeles on ütlus *too little too late* ehk seda kõike oli natukene liiga vähe ja liiga hilja. Eelkõige seetõttu, et juba praeguse Riigikogu koosseisu jaoks sellel eelnõul praktilist väärtust ei ole, ta võetakse tõenäoliselt vastu eelviimasel tööpäeval. Järgmise Riigikogu jaoks on see küsitav, sest on uus mandaat, uued inimesed, uued ideed. Uuel valitsusel on samuti kindlasti oma programm. Kas sellel dokumendil sel hetkel üldse mingit väärtust on, ei oska täna öelda. Just selle praktilise väärtuse küsitavus on minu arvates kõige suurem puudus, sest me oleme küll nendes komisjonides ju tööd teinud, meil on olnud väga huvitav, väga palju huvitavaid kohtumisi on olnud ja palju huvitavaid esinejaid, aga resultaat ei pruugi tingimata selle tõttu parem olla, sest nagu me teame, riigi ehitamine on juba aastakese pausil olnud, nagu Jevgeni Ossinovski eelmine aasta tunnistas. Vaatame seda dokumenti ja mõtleme, kuidas ta meid tulevikus või ka praegu peaks mingite keerulisemate küsimuste lahendamisel aitama. Näiteks vaadake neid põhimõtteid ja esitage endale mõned lihtsad küsimused. Kas riigipalgaliste töökohtade maale viimine on selle dokumendi järgi õige või vale otsus, kas riigipalgalise arvu kärpimine üldse on õige või vale otsus? Või lihtsam küsimus tänasest päevast: kas Keskkonnainspektsiooni ja Keskkonnaameti ühendamine on õige või vale otsus? Kas näiteks nende Maanteeameti punktide sulgemine väikestes maakohtades ja teenuste asendamine digitaalsete teenustega oleks õige või vale otsus? Ühe punkti järgi, otsides tõhusust ja efektiivsust, peaks loomulikult kõik need teeninduspunktid kinni panema, kui vaatad teist punkti, et Eesti riik tagab inimestele olulised põhiteenused nende elukohas kõikjal Eestis, siis tekib tunne, et peaks neid punkte juurde tegema. Nii et mina kardan, et ühest küljest see üldistusaste oli justkui küll mõõdapääsmatu, selleks et kõik oleksid nõus ja me üldse millenigi jõuaksime, teisest küljest on see üldistusaste nii suur, et ega see dokument praktilistes ja keerulistes riigireformiküsimustes meid väga palju edasi ei aita, sest oponendid näitavad näpuga ühele punktile ja proponendid teisele punktile. Nii et sellel dokumendil ei pruugi olla pikka edukat eluiga. Ma arvan, et iseenesest saime jälle kogemuse

võrra rikkamaks, selliseid erikomisjone võib teha, aga võib-olla oleks praktilisem teha ikkagi töörühmasid. Näiteks nagu eelmise valitsuse ajal oli põhiseaduskomisjoni juures töörühm riigireformihuvilistest, kes ka neid aluseid välja töötas. Võib-olla nii pika elueaga erikomisjoni tegutsemine ei olegi vajalik. Kurb on muidugi see, et kui me vaatame, mis toimub ... Palun lisaiega!

11:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun! Kolm minutit juurde.

11:26 Arto Aas

... Riigikogu komisjonides ja Riigikogu suures saalis praegu, vahetult enne valimisi, siis ega sellest dokumendist ei ole midagi arvestatud. Kas või heast õigusloome tavast või kaalutletud otsustest ei ole ju mõtet tõsiselt rääkida. Minu arust on see, mis praegu Riigikogu komisjonides toimub, pehmelt öeldes anarhia. Niisugune tunne on, et peale 3. märtsi saabub veeuputus, kedagi ei huvita, mis edasi saab, saaks praegu ainult kuidagi silma paista ja mingid linnukesed kirja. Komisjonides algatatakse ju täiesti müstilisi ettepanekuid ilma igasuguse mõjuanalüüsita või kaasamiseta jne. Kindlasti ei saa öelda, et sellel dokumendil oleks juba praegu mingi mõju sellele protsessile olnud. Või see, kui me räägime, et tuleb vähem reguleerida, samas annab valitsus meile neli nädalat enne Riigikogu töö lõppu üle, ma ei tea, kuus seaduseelnõu, mida peaks menetlema kiirkorras, mitu lugemist ühel nädalal. Mis asi see on? Reaalne elu läheb absoluutselt teises suunas ja me võtame siin sellise paatosega vastu riigireformi aluseid. (Naerab.) Tööd sai tehtud ja paber valmis, aga ma kardan, et kui me ise tõsisemalt nendesse teemadesse ei suhtu, siis reaalne elu ka ei muutu. Aitäh!

11:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel esineb Eiki Nestor.

11:28 Eiki Nestor

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Mina just toetan seda, et komisjoni töö on kokku võetud otsuse vormis. Kas või sellel lihtsal põhjusel, et kes teab, kummal pool järgmises Riigikogus keegi istub, aga kui Riigikogu on otsustanud, siis saab kõigile neile pretensioonidele, mida eelkõneleja praegu esitas, viidata ja öelda, et aga Riigikogu on ju nii otsustanud. Ma tahan kõigepealt komisjoni kiita selle eest, et lõpuks jõuti konsensussele. Minu meelest on see dokument oluliselt parem kui see, mida sihtasutus meile pakkunud on. See oluline paremus seisnebki selles, et selle dokumendiga püütakse jõuda kodanikuni ehk riik ei ole asi iseeneses, riik on kodanike jaoks. Siin oli minu meelest selle sihtasutuse dokumendi kõige suurem viga. Kuigi paljud selle ettepanekud on minu meelest lausa suurepärased, jäid nad ikka tiirlema ringi, kuhu kuuluvad Riigikogu, president, valitsus, omavalitsused ja võib-olla veel advokaadibürood, aga sealt kaugemale välja ei läinud. Kõige kurvem oli, et kuigi nad ka valmistasid minu meelest oma dokumenti pikalt ette, ilmselt mingi vana kogemuse põhjal pandi ka kuskil viltu, siis eesmärk ja tulemus olid omavahel vastuolus. Sihtasutuse soovitude kohta on leida palju näiteid, et parempöörde sooritamiseks tuleb vasak suunatuli sisse lülitada. Kahjuks ei suutnud nad neid vigu kuidagi vältida. Lisaks oli veel soov meeldida.

Ma jätkuvalt vaidlen suure ja tähtsa arvamusega. Nimelt, kui teid siia neli aastat tagasi valiti, siis te panite tähele, et ust ju väljastpoolt kinni ei keeratud. Nii ei ole ka kunagi tehtud, uskuge mind, alates VII Riigikogu koosseisust on ukSED alati lahti olnud. Aga kuidagi püütakse jätta muljet, et need inimesed, kes siia tulevad, ei tea elust mitte midagi, oleks õige, kui üks oleks lukus. Liiatigi on lähenemine "tulud-kulud", mis lõppkokkuvõttes võib viia selleni, et sellise suurusega riigi puhul nagu meie riik tuleb välja, et kas see majanduslikult ikka kõige mõistlikum tegevus on. See on üks kõige rumalamaid arutelusid meil üleüldse.

Pean vajalikuks eriti kiita otsuse eelnõu punkti 2, kus mainitakse võimude lahusust ja tasakaalustatust, mis on Põhiseaduse Assamblees suurepäraselt paika pandud. Paremini ei saagi. See Eestis töötab, seda muuta ei ole vaja. Meil ei saa tekkida vaidlust parlamendi ja presidendi vahel. Ühesõnaga, presidendil puudub üldse sõnaõigus öelda, kas piiri ehitada või mitte või millist piiri ehitada. Lõppkokkuvõttes, kui tekib vaidlus parlamendiga, siis meil töötab maksuamet edasi ja riiki seisma ei panda. Selliseid rumalusi meie põhiseadus ei luba ja nendest põhimõtetest tuleb kinni pidada ka tulevikus.

Küll aga ei saa riik nüüdisaegses maailmas paigal tammuda, vaid peab kogu aeg arenema. Siin, ma pean

ütlemas, on meil palju teha, kuna kõik vaatavad meie poole. Ausalt öeldes annab suhtlus muude riikidega tunnistust ikka sellest, et me oleme oma riigi, nüüdisaegse riigi ehitamisega väga pikalt teistest ees. Kui tulevikus minnakse juba seda teed, et lapse sünni puhul saab perekond elektroonilise sõnumi, et palju õnne, kas see aadress uuele Eesti elanikule on sobilik, kas see pangaarve peretoetuste ülekandmiseks on õige, ja lõpus on ka küsimus, mis on maimukese nimi, "Aitäh!" veel juurde, siis vaat nii peakski riik hakkama kodanikega tegelema.
Palun lisaaega!

11:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun! Kolm minutit juurde.

11:33 Eiki Nestor

Kindlasti puudutab see nii mitmeidki asju, mis meil on teoreetiliselt vastu võetud, aga kuidagi ei tööta, kas või see õigusselguse põhimõte või seadusloome põhimõte. Vabandagu nüüd kõik endised keskkonnaministrid ja praegune keskkonnaminister, ma toon näite Keskkonnaministeeriumi alalt, kuigi te saate kõik aru, kellest ma räägin. Minu arvates on kõige suuremad absurdsused siin Riigikogu saalis need, mille pealkiri kõlab umbes nii: "Looduskaitseseaduse muutmise (lillede õitsemise) seadus". Sellist rämpsu meie õigusloomesse vaja ei ole. Ma jätan siinkohal nimetamata, kes seda toodab. Mulle väga meeldib, et on konsensusele jõutud. Võib-olla oma maitse järgi oleksin lootnud rohkem kuulda sõnu "kodanikuühiskond" ja "avatus". Need on lõppkokkuvõttes ilusasti seletuskirjas kirjas, ma usun, et järgmine parlament nendest ka lähtub. Lõpetuseks tänan komisjoni hea töö eest, kutsun teid kõiki seda dokumenti just otsusena vastu võtma ja nendin, et riigireform on tõesti pidev tegevus, see ei lõpe mitte kunagi. Niikaua kuni on riik, niikaua on vaja teda uuemaks teha.

11:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel.

11:34 Jüri Adams

Härri istungi juhataja, ma paluks kohe ka lisaaega.

11:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun! Kolm minutit juurde.

11:34 Jüri Adams

Lugupeetud rahvaesindajad! Siin on vaja rääkida vähemalt kahel alateemal. Üks on see, mis on meie ees. Meie ees on otsuse eelnõu. Andres Herkel juhtis oma küsimustes tähelepanu, et see ei sobi otsuse eelnõuks. Siin olen ma isand Nestorist erineval arvamusel. Arvan, et see peaks olema deklaratsiooni või avalduse eelnõu ja seda peaks vähemalt ühes küsimuses muutma. Niipalju, kui ma aru saan, on see komisjon koostanud ka väga pika ja kvaliteetse raporti. Kui selle raporti olemasolu siin ei nimetata, siis minu arvates on see teatud ... Ma ei nimetaks seda kuriteoks, aga see on siiski ebakompetentsus, sest oluline oleks ütelda kõigile ajakirjanikele ja poliitikahuvilistele, et palun, selline raport on olemas, lugege seda. Meil on Riigikogus varem võetud vastu otsuseid, mille konstruktsioon on olnud umbes selline, et kui komisjon on koostanud raporti, siis otsustatakse see raport heaks kiita. See oleks sellise otsuse õige formaat. Praegune tekst võiks olla raport kas ees- või järelsõna, ta sobiks selleks suurepäraselt. Aga nüüd, kui ta on siin otsuse projektina, siis tekib terve rida küsimusi, alates pealkirjast. Näiteks, minu jaoks ei oleks probleemi, kui see oleks avaldus või deklaratsioon hea halduse põhialuste kohta. Arvan, et me kõik Eestis, kes poliitikateemadel üldse räägime, leiame võimaluse aru saada, mida me hea halduse all mõtleme. Aga mida me mõtleme riigireformi all, seda ei tea keegi siinemaani. Ja ei ole mitte mingisugust tõenäosust, et lepitakse kunagi kokku, mida selle all tuleb mõelda. Ma ei tea, kas kõigile on see teada, kust see sõna tuleb. Ma igaks juhuks kordan selle siit kõnepuldist üle. See sõna tuli kasutusele ennesõjaaegse Eesti Vabariigi perioodil, kui meie valitsust juhtis Konstantin Päts. Ta kandis mitmesuguseid ametinimesid, algul oli riigivanem, siis riigihoidja ja lõpuks president. Tema valitsemisaastatel toimus väga palju mitmesuguseid muudatusi. Neid kõiki ei saa kindlasti pidada riigireformiks. Aga siiski, need inimesed, kes püüdsid tähelepanu juhtida, et see, mida Päts oma

valitsustega tegi, oli õige ja vajalik, hakkasid hellitavalt või kiitvalt nimetama riigireformiks kõiki olulisi riigikorralduslikke muudatusi, kaasa arvatud uue põhiseaduse tulekut, aga ka vana, tsaariaegse valimisseaduse põhimõtete tagasitoomist ja muid asju. Paraku tuleb meenutada ühte tuntud ladina vanasõna: *nomen est omen*. See on ka ennustus selle asja sisu kohta.

See nn riigireformi periood eelmises Eestis oli kantud kahest põhimõttest. Üks oli see, et ärme läheme edasi, vaid läheme tagasi – antud juhul siis Vene keisririigi korra juurde –, ja teine asi, mida me teame, oli see, et selle tulemusena saavutati kodanike üsna suur apaatia Eesti riigi toimimise vastu. Nii et selle sõna kasutuselevõtt on algusest peale olnud halva tähendusega. Ma olen mitmel korral ütelnud, et mul ja ilmselt paljudel teistel oleks palju lihtsam, kui me räägiksime asjast, aga ei räägiks riigireformist, mille tähenduses ei ole selgust.

Härra Talve kasutas väljendit "suur kompromiss Riigikogus" ja väitis ka seda, et komisjonis oli erakondadevaheline koostöö. Ma arvan, et komisjonis oli tõesti hea tööõhkkond ja inimesed, kes seal töötasid, said omavahel hästi läbi. Minu arvates ei saa sellest teha järeldust, et seal oli erakondadevaheline hea koostöö, aga nende inimeste vahel oli see küll. Kas Riigikogus on olemas kompromiss? Jään tõsiselt mõtlema, et mis on siis selle kompromissi sisu. Kui see kompromiss on see, et öeldakse, et me ei hakka Eestile kirjutama uut ja teistsugust põhiseadust, siis selline kompromiss kõlbaks küll. Aga kui me ütleme, et me ei muuda Eesti riigikorda näiteks massiliselt otsedemokraatiat harrastavaks, siis sellist kompromissi ei paista olevat. Ei paista olevat ka sellist kompromissi, et kehtiva põhiseaduse ebaõnnestunud kohad tuleks ära parandada.

Milles veel võib olla kompromiss? Näiteks selles, et kui me sellest õnnetust riigireformi sõnast ei pääse, siis me ütleme, et see ei ole see riigireform, mida härra Raidla oma kaaslastega soovib. Me peame eristama, et see, millest meie siin räägime, on selline riigireform, millega kaasnevad hea halduse põhimõtted. Sisuliselt tähendab see seda, et me muudame sõna "riigireform" tühjaks sõnaks, mida ta juba ongi, ja hakkame tegelema hea haldusega, mis on hästi mõistlik tegevus, sellega on vaja tegeleda. Otsuse eelnõu preambulis on neli punkti: keskenduda olulisele, lahendada probleemid kiiresti, loobuda ebavajalikest tegevustest ja loobuda liigsest halduskoormusest. Paar sõna esimese kahe kohta. Minu viimase nelja aasta kogemus on see, et Riigikogus ei ole üritatud lahendada ühtegi olulist probleemi ja kindlasti ei ole üritatud ühtegi tõsist probleemi lahendada kiiresti. Ülejäänud kaks eesmärki on sellised, milles ei tule iial poliitilist kokkulepet, ei tule kokkulepet, millised tegevused on vajalikud või ebavajalikud või kuidas täpselt vähendada halduskoormust.

Minu kõne aeg hakkab läbi saama, teemast võiks palju rääkida, aga tänan tähelepanu eest.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 777 esimene lugemine lõpetada.

Määratakse eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 11. veebruari kell 10.

Head kolleegid, tänane istung on lõppenud. Soovin head ja toimekat tööpäeva jätku. Siin suures saalis kohtume homme kell 13.

Istungi lõpp kell 11.43.